

Seçimler Öncesi – İç Siyasi Gelişmeler ve Beklentiler

Dr. Majid Sattar

Almanya hükümeti ve Türkiye

Almanya hükümetinin resmi olarak bir tek Türkiye politikası var, o da şöyle bir formül uzlaşısından oluşur: AB'ye üyelik görüşmeleri, üyeliğin genel hedefleriyle, ama sonucu açık şekilde sürdürülmektedir. Bunun ardında, Türkiye politikasında, iki ayrı Alman hükümetinin olması yatmaktadır:

- Türkiye'nin AB'ye üyeliğini değil, aksine sadece imtiyazlı bir ortaklık isteyen Almanya Başbakanı ve CDU Başkanı Angela Merkel hükümeti,

- ve Dışişleri Bakanı Steinmeier ve Ankara'nın üyeliğini destekleyen partisi SPD'nin hükümeti.

Geçen haftalarda yaşanan Erdoğan'ın adaylığı üzerinde yapılan spekülasyonlar, Gül'ün aday gösterilmesi, Kemalist muhalefetin davranışı, askeriyenin sözlü müdahalesi, parlamento seçimlerinin başlaması ve cumhurbaşkanının doğrudan seçilmesi yönündeki anayasa değişikliği gibi olaylara bu perspektiften bakmak gerekir.

Dışarıdan bakıldığında saydığımız bu olayların, Alman hükümetine göre sadece bir sonucu olabilir: Ordunun müdahalesi, Avrupa Birliği'nin bir sonraki ilerleme raporunda kesinlikle negatif olarak kaydedilecek. AB'nin genişlemeden sorumlu komiseri Rehn'in sözlerini böyle değerlendirmek gerek. Siyasi yürütme organı ile ordunun net olarak ayrılması, Kopenhag Kriterleri'nin bir parçasıdır ve üyelik müzakereleri de bu kriterlerin arka planında yapılmaktadır.

Krizin asıl sebebi olan Gül'ün adaylığı, Brüksel raporunda hiç zikredilmeyecektir. Bayan Gül'ün başörtüsü Kopenhag Kriteri değildir ve Gül de AKP'nin, Türkiye Cumhuriyeti'nin İslamlaştırılması için bir "gizli gündeminin" (hidden agenda) olduğu konusunda bir delil sunmadı. Devlet başkanının doğrudan seçilmesi yönünde yapılması düşünülen ve yasama ile yürütme arasındaki ve de yürütmenin kendi içindeki güç politikası aritmetiğini yeniden belirleyebilecek anayasa değişikliği de resmi olarak üyelik müzakerelerinin bir kriteri olmayacak. Resmi düzeyin altında, devlet teşkilatında güç politikası bağlamında muhtemel yer değiştirmeler elbette ki algılanmakta ve gözlemlenmektedir, çünkü bunlar siyasi sistemin istikrarı, "kontrol ve dengesi" ve de hukuk devleti üzerinde etkili olabilirler.

Alman partiler ve Türkiye'deki Anayasa Krizi

Cumhurbaşkanı Sezer'in halefi için yapılan düzenlemenin Türkiye tecrübesi için bir test olabileceğini, Almanya'da hükümette yer alan partilerin dışişleri politikacıları çoktan biliyorlardı. Berlin'de konuya şüpheyle bakan bazı kimseler bunda Başbakan Erdoğan'ın gerçek niyetini anlama konusunda uzun süreden beri beklenen imkanı buldular. Erdoğan bütün devleti ele geçirmeye çalışır mıydı? Bir kez cumhurbaşkanı seçildikten sonra devlet başkanının yetkilerini genişletir miydi? Kendini Kemalist anayasanın harici koruyucusu olarak gören "derin devletin, ordunun gücü nihayet kısıtlanır mıydı? Ve Boğaziçi'nde yapılacak bu tür tektonik hareketlerin AB üyeliğine ne gibi etkileri olurdu?

Elbette ki Ankara'daki gelişmeler nedeniyle Hıristiyan Demokrat Birliği, Türkiye'nin AB üyeliğini engelleme hedefine, üstelik te neredeyse hiçbir katkısı olmadan oldukça yaklaştığı için, Almanya hükümetinin Hıristiyan demokrat kanadı bu gelişmelere gizliden gizliye sevindiğini ve Ankara'daki bu gelişmelerin Türkiye'nin AB'ye üyeliğini geciktireceğinden hatta önleyeceğinden dolayı federal hükümetin sosyal demokrat kanadının ise Ankara'daki gelişmelere üzüldüğünü söylemek çokta kolay değil. Hıristiyan Demokrat Birliği/Hıristiyan Sosyal Birliği dış politikacıları da Türkiye'de istikrarsız ortam istememektedir.

Her ne kadar ordunun müdahalesi hoş karşılanmasa da, sonucunun sadece olumsuz olmadığı şeklinde düşünceler de mevcuttur. Gerçi Gül'ün seçilmesi Türkiye'nin üyelik şansını ne artırır ne de azaltırdı, ama üzerinde uzlaşmış yeni İslami ve Kemalist elit kesim dışından bir aday, ülkeyi toplumsal barışa götürebilir ve böylece Türkiye'yi öngörülebilir ve böylece üyeliğe elverişli bir ülke yapabilirdi.

Cumhurbaşkanının muhtemelen doğrudan seçilmesinin sonuçlarının ne olacağı ise tamamen belirsizdir. Bu cumhurbaşkanı bir meşruiyet kaynağına sahip olursa, bu durumda örn. Fransa'daki gibi kapsamlı bir yetki talebinde bulunabilir, veya Avusturya'da olduğu gibi ikinci planda kalmakla yetinebilir. Öyleyse bu tür bir anayasa değişikliğinin doğuracağı sonuçlar belirsiz iken, anayasa değişikliği süreci, anayasa organları arasında – ve yürütme ile ordu arasında yeni bir yetki çatışmasına gebe dir. Bu gelişmeler de yine AB üyelik müzakerelerine etki edebilirler.

Medya Alımlaması

Alman medyası, geçtiğimiz haftaları dikkatle izledi. Genel olarak çoğulcu medya Türkiye'nin üyeliğine şüpheyle yaklaşmaktadır, sol liberaller ise daha az şüphelidir bu konuda. Çoğulcu medya, daha ziyade, özellikle de kültürel gerekçeler ileri sürmektedir: Türkiye çok büyük, çok yabancı – ve Türkiye Avrupa değil gibi! Sol liberaller ise dik katlerini daha çok Türkiye'deki insan hakları durumu, daha doğrusu genel olarak hukuki durum; yani kadınların, Kürtlerin ve Ermenilerin durumu ve de tarihi geçmişle ilgili politikalar üzerinde yoğunlaştırmaktadır.

Cumhurbaşkanı seçiminde, yani Erdoğan/Gül çifti ve ordunun müdahalesi olayı ile ilgili çoğulcu basın ve sol liberal basının yorumu arasında sadece çok az bir fark vardı. Genel olarak Türkiye'nin sözde İslami yağmurdan kaçarken gerçekten Kemalist-askeri otorite dolusuna tutulduğu (Frankfurter Allgemeine Zeitung) görüşü hakimdi. Parlamento seçimlerinin ardından yeni bir başlangıç için fazla ümit yok. Aynı

partiler bundan sonra da büyük ihtimalle karşı karşıya gelecekler – eğer gerçekten 2007 yazında bir seçim yapılabilirse, çünkü anketlerin Kemalîst CHP aleyhine çıkması halinde ordunun – Irak'ın kuzeyine bir müdahale yaparak olağanüstü durum ilan edip parlamento seçimlerini bir yıl ertelemesi de ihtimal dışı değil.

Yapılacak bir halkoylamasına, arkasında temel bir toplumsal ihtilafın yattığı anayasa krizinden bir çıkış yolu olarak kısmen ümit bağlanmaktadır. Devletin en yüksek görevine laik birisinin seçilmesi halinde, Türkiye Cumhuriyeti anayasasının halk tarafından korunmuş olacağı söylenmektedir. Ama bu, cumhurbaşkanını halkın seçmesi yönünde yapılacak bir anayasa değişikliğinin son sürat geçirilmeye çalışılacağından dolayı uyarılarda bulunmaktadır. “Süddeutsche Zeitung” gazetesinde, 1980 askeri darbesinden sonra siyasi solculara zarar vermek amacıyla din derslerini okullarda zorunlu ders haline getirenlerin ordu yönetimi olduğu düşünüldüğünde, laik demokratların İslamcılara karşı ordunun yanında yürümelerinin, ordu ile laik demokratların ortak çıkarlarının yeni bir ironik manzara ortaya çıkardığı hatırlatılmaktadır. Ama aynı zamanda göstericilerin çoğunluğunun ordunun sözlü müdahalesine mesafeli durduğuna – ama bir kısmının da Kemalizm adına ordu ile aynı amaçları güttüğüne de işaret edilmektedir.

Düşmanımın düşmanı benim dostumdur – bu söz eskiden geçerliydi. Bugün ise bir zamanların dostu – sözde ve gerçek İslamcılar – yeni düşman olarak ilan edilmektedir. Laik demokratların bir kısmının “düşmanımın düşmanı formülünü” kendilerinin uygulamaması, aksine ordu tarafından ele geçirilmeye itiraz etmeleri elbette demokratik olgunluğun bir ifadesiydi.

Nihayet günlük “Die Welt” gazetesinde Türkiye'nin tecrübesinin böl-

ge politikası bakımından önemine işaret edilmektedir: “Demokratik modern dünyaya açılımda Türkiye’nin izlediği yolun başarısızlığının, bütün İslam dünyasındaki demokratikleşme eğilimleri üzerinde yıkıcı etkileri olacaktır.” Son olarak ilave etmek gerekir ki, bu başarısızlık aynı zamanda Batı ile İslam dünyası arasındaki diyalog için feci sonuçlar doğuracaktır.

Yalnız bir kez daha ordunun tehditkar gücünü gün yüzüne çıkaran güncel anayasa krizi değil, aynı zamanda Türk halkı arasında gittikçe azalan AB üyeliği özlemi ve Sarkozy’nin Fransa cumhurbaşkanlığına seçilmesi gibi dış faktörler de Alman politikasını, Avrupa ile Türkiye arasındaki ilişkiler konusunda bir B planı üzerinde ciddi olarak düşünmeye sevk etmelidir. SPD için de böyle bir B planı yok. Birlik partilerinde ise, Türkiye’nin zaten şu anda mevcut dediği böyle bir plan vardı, yani imtiyazlı ortaklık çoktan beri var. Bugün birlik partisini oluşturan parti kanatlarında bile bu konseptte modası geçmiş ve çok fazla üzerinde konuşulduğu için içi boşaltılmış olarak bakılmaktadır. Eğer bu, tam üyeliğe alternatif olarak, Türkiye’nin AB’ye bağlanmasında bir gerileme anlamına geliyorsa, o zaman bu gelişme düşündürücüdür.